

Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2013 Wintering of water birds in Silesia in the year 2013

Paweł Grochowski

ul. Pałucka 51/5, 54-153 Wrocław
e-mail: merula@wp.pl

Szymon Beuch

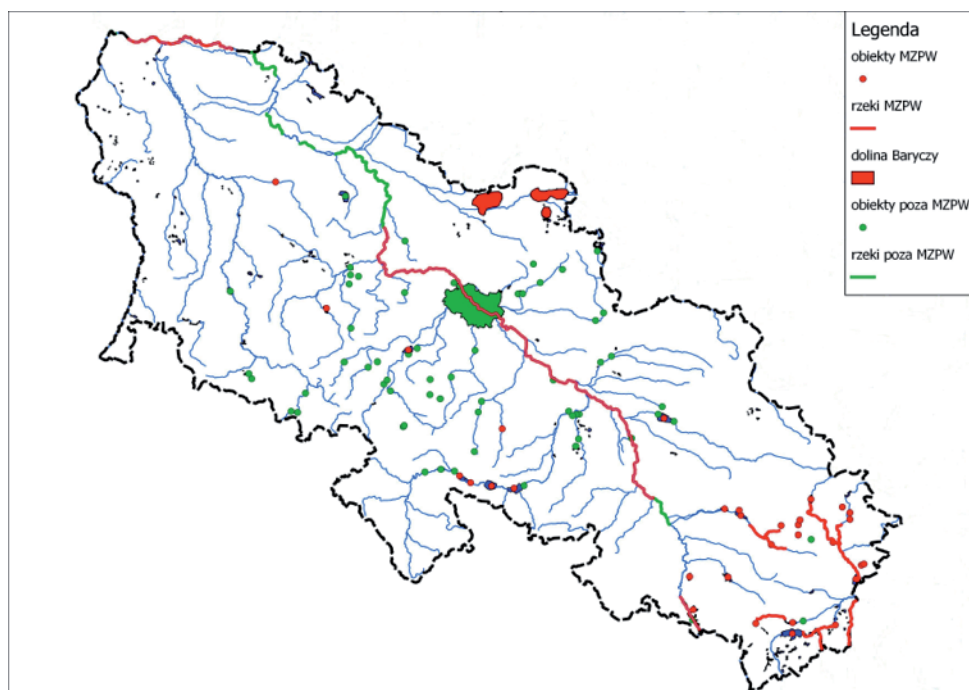
ul. Nickla 27/6, 41-908 Bytom
e-mail: szymon.beuch@gmail.com

Liczenia zimujących ptaków wodnych na Śląsku w roku 2013 były trzecią taką akcją przeprowadzoną w ramach ogólnopolskiego Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW). Większość danych zebrano w dniach 11–14 stycznia. Liczenia obejmowały stałe obiekty zgłoszone do MZPW i Monitoringu Noclegowisk Gęsi oraz szereg innych obiektów nie objętych w/w programami (rys. 1). Zima 2012/2013 charakteryzowała się dość zmiennymi warunkami atmosferycznymi. Początek grudnia rozpoczął się mrozami, które spowodowały oblodzenie wielu zbiorników wodnych. Od drugiej połowy grudnia do początku stycznia utrzymywała się dodatnia temperatura, a następnie w weekend, w którym trwały liczenia, nastąpił gwałtowny jej spadek poniżej zera. Zlodzeniu uległy głównie zbiorniki wodne w zakresie od 20% do nawet 100%. W przypadku rzek zlodzenie było bliskie zera.

W roku 2013 stwierdzono zimowanie 51 gatunków ptaków wodnych, czyli o 5 gatunków więcej niż w roku 2011 i o 6 gatunków mniej niż w roku 2012 (Grochowski i Beuch 2012). Łączna liczebność zaobserwowanych ptaków wyniosła ponad 220 tysięcy osobników (tab. 1), co jest dotychczas najlepszym wynikiem osiągniętym podczas zimowych liczeń na Śląsku (Czapulak 1986, Czapulak i Stawarczyk 1988, Czapulak 1991, Czapulak i Betleja 1998, Czapulak i Betleja 2001, Grochowski i Beuch 2012). Szczegółowe dane na temat liczebności poszczególnych gatunków zostały przedstawione w tabeli 1. Najliczniejszym gatunkiem była krzyżówka, jej liczebność wyniosła ponad 106 tysięcy. Ostatni raz liczebność krzyżówki przekraczała 100 tysięcy podczas czterech zim na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych (Czapulak 1991, Czapulak i Betleja 1998). Podobnie jak

w ubiegłych latach największe koncentracje krzyżówki zanotowano na zbiorniku Nyskim (7300 os.) i Otmuchowskim (6100 os.). Stosunkowo licznie gatunek ten występował we Wrocławiu, gdzie w granicach administracyjnych miasta zimowało około 12 tysięcy osobników. Drugim pod względem liczebności gatunkiem była gęś zbożowa, jej liczebność wyniosła prawie 73 tysiące. Największą koncentrację zanotowano na zbiorniku Mietkowskim (32 tysiące osobników) i Otmuchowskim (21 tysięcy osobników).

Czwartym pod względem liczebności gatunkiem była śmieszka (ponad 4000 os.). Podobnie jak w przypadku mewy siwej (3800 os.) i mewy białogłowej (2800 os.) wykazane liczebności były niższe niż w dwóch poprzednich latach od 6 do 20% (Grochowski i Beuch 2012). Piątym pod względem liczebności gatunkiem był kormoran, którego ilość (ok. 3900 os.) w stosunku do rekordowego roku 2012 spadła o około 14% (Grochowski i Beuch 2012). Mimo to była to druga pod względem liczebności zimująca popula-

Rycina 1. Lokalizacja obiektów skontrolowanych w trakcie akcji zimowych liczeń w roku 2013, w śląskim regionie ornitologicznym.

Figure 1. Location of places controlled within winter censuses in 2013, in the Silesian ornithological region.

cja w całej historii liczeń zimowych na Śląsku. W pierwszej dziesiątce najliczniej zimujących gatunków znalazła się także łyska, gęś białoczelną i nurogęś. W przypadku łyski 90% zimującej populacji skupiało się na terenie Górnego Śląska. Jej największe koncentracje stwierdzono na zb. Pogoria III (950 os.) oraz na zb. Pławniowice (750 os.). Natomiast nurogęś koncentrowała się głównie na Odrze na Dolnym Śląsku, a gęś białoczelną przede wszystkim na dużych zbiornikach zaporowych – Mietkowskim, Nyskim i Otmuchowskim.

Dla 36 gatunków zimujących na Śląsku stwierdzona liczebność była niższa niż 1000 osobników. Mimo to – w porównaniu z ogólnopolskimi wynikami Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych w roku 2013 – na terenie regionu wykazano znaczną część śródlądowej zimującej populacji takich gatunków jak: łabędź krzykliwy, cyraneczka, świstun, czapla siwa, czapla biała, żuraw, kokoszka i bielik (Meissner i Brewka 2013).

Podziękowania

W roku 2013 w zimowych liczeniach uczestniczyło 108 osób. Byli to: Benedykt Adamczyk, Andrzej Andrzejczyk, Marek Banaś, Piotr Berezowski, Jacek Betleja, Szymon Beuch, Agnieszka Błachnik, Marcin Bocheński, Genowefa Budnik, Andrzej Burecki, Grzegorz Chlebik, Anna Cibis, Zygmunt Cibis, Paweł Czechowski, Dariusz Czernek, Irena Danielecka, Ryszard Danielecki, Mariusz Dąbek, Marian Domagała, Adam Dybich, Cezary Dziuba, Stanisław Gacek, Arkadiusz Gorczewski, Waldemar Górka, Bożena Gramsz, Paweł Gro-

chowski, Kamila Grzesiak, Wojciech Grzesiak, Radosław Gwóźdź, Zuzanna Hałat, Grzegorz Hebda, Bogdan Horbanowicz, Krystian Jainta, Katarzyna Jasnosz, Adam Jędrzejko, Marek Kapelski, Marcin Karetta, Kazimierz Kiejza, Antoni Knychala, Anna Kogut, Paweł Kołodziejczyk, Krzysztof Konieczny, Łukasz Kosicki, Maciej Kowalski, Paulina Kozak, Karolina Krawczak, Robert Kruszyk, Mateusz Ledwoń, Wiesław Lenkiewicz, Julian Lewandowski, Piotr Lewandowski, Leszek Machi, Arkadiusz Makowski, Tomasz Maszkało, Leszek Matacz, Nikodem Mazur, Waldemar Michalik, Przemysław Mickiewicz, Wojciech Miłoś, Maciej Nagler, Adrian Ochmann, Katarzyna Ochmann, Ireneusz Oleksik, Beata Orłowska, Krzysztof Ostrowski, Marek Pach, Barbara Piechowska, Joanna Pomorska-Grochowska, Jarosław Regner, Mariusz Rojek, Alfred Rösler, Sławek Rubacha, Andrzej Ruszlewicz, Wojciech Rybak, Mirosław Sapko, Gustaw Schneider, Tomasz Szchansny, Marzena Sikorska, Jarosław Słowikowski, Marcin Słychan, Bartosz Smyk, Adrian Sokół, Aleksandra Sokół, Jerzy Stachów, Marek Stajszczyk, Jerzy Stasiak, Dariusz Szlama, Hanna Sztwiertnia, A. Szurlej-Kiełańska, Jakub Szymczak, Dariusz Szyra, Rafał Świerad, Agnieszka Tańczuk, Tomasz Tańczuk, Rafał Walczyk-bok, Piotr Wasiak, Aleksandra Wasińska, Andrzej Wąsicki, Zbigniew Włodarski, Jerzy Wróbel, Krzysztof Zadwórny, Marek Zarzycki, Tomasz Zarzycki, Kamil Zięba, Czesław Zontek, Paweł Żyła, Karol Żyśko. Wszystkim tym osobom dziękujemy za udział w akcji.

Tabela 1. Wyniki zimowych liczeń ptaków wodnych na Śląsku w styczniu 2013 roku
Table 1. Water birds recorded in winter census conducted in Silesia in January 2013

Lp.	Nazwa polska Polish name	Nazwa łacińska Latin name	Odra Oder River	Wisła Vistula River	Inne rzeki Other rivers	Zbiorniki Reservoirs	Stawy rybne Fish ponds	Osadniki Sedimentary ponds	Inne Others	Suma dla gatunku Total
1	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	47953	500	14319	22453	6398	2029	12657	106309
2	gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>	7400	0	0	55519	9992	0	0	72911
3	gęś nieoznaczona	<i>Anser sp.</i>	0	0	0	0	0	6200	0	6200
4	śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	2587	0	444	158	123	0	832	4144
5	kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	1334	380	160	1891	6	23	88	3882
6	mewa siwa	<i>Larus canus</i>	493	0	72	2897	23	0	392	3877
7	gęś białoczelna	<i>Anser albifrons</i>	0	0	0	2927	350	0	0	3277
8	łyśka	<i>Fulica atra</i>	173	0	82	2423	185	144	158	3165
9	mewa białogłowa	<i>Larus cachinnans</i>	795	4	4	1893	12	3	146	2857
10	nurogęś	<i>Mergus merganser</i>	1271	6	163	707	260	0	85	2492
11	łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	799	17	401	316	468	75	221	2297
12	czernica	<i>Aythya fuligula</i>	490	0	63	1489	8	17	21	2088
13	gągoł	<i>Bucephala clangula</i>	1142	7	92	148	130	4	307	1830
14	mewa nieoznaczona	<i>Larus sp.</i>	0	0	0	1500	0	0	0	1500
15	łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	147	0	6	34	557	0	0	744
16	żuraw	<i>Grus grus</i>	5	0	0	16	0	718	0	739
17	czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	69	80	92	51	341	22	20	675
18	mewa srebrzysta sensu lato	<i>Larus argentatus sensu lato</i>	395	0	0	120	0	0	41	556

19	cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	109	2	236	120	0	7	1	475
20	głowienka	<i>Aythya ferina</i>	22	0	9	316	15	3	1	366
21	gęgawa	<i>Anser anser</i>	283	0	0	9	1	0	0	293
22	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	9	0	175	2	18	3	1	208
23	bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	67	1	2	84	26	3	2	185
24	perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	53	0	72	5	0	14	0	144
25	perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	6	0	0	124	0	0	1	131
26	czapla biała	<i>Egretta alba</i>	7	5	14	4	66	0	6	102
27	bielaczek	<i>Mergellus albellus</i>	54	0	0	40	8	0	0	102
28	świstun	<i>Anas penelope</i>	19	0	1	29	2	2	7	60
29	uhla	<i>Melanitta fusca</i>	10	0	0	45	2	0	2	59
30	ogorzałka	<i>Aythya marila</i>	23	0	0	31	0	0	0	54
31	krakwa	<i>Anas strepera</i>	2	0	2	10	33	0	1	48
32	zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	24	0	12	3	5	2	0	46
33	mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	1	0	0	7	0	0	19	27
34	pluszcz	<i>Cinclus cinclus</i>	0	0	18	3	0	0	0	21
35	wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	1	0	11	0	1	7	0	20
36	rożeniec	<i>Anas acuta</i>	5	0	1	8	0	0	0	14
37	plaskonos	<i>Anas clypeata</i>	0	0	0	10	0	0	1	11
38	bernikla białolica	<i>Brantha leucopsis</i>	5	0	0	4	0	0	0	9
39	mandarynka	<i>Aix galericulata</i>	5	0	2	0	0	0	1	8
40	łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>	3	0	0	1	2	0	0	6
41	bekasik	<i>Lymnocyptes minimus</i>	0	0	0	3	0	3	0	6
42	mewa romańska	<i>Larus michahellis</i>	0	0	0	4	0	0	0	4

43	samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	2	0	1	0	0	0	1	0	0	4
44	gęś krótkodzioba	<i>Anser brachyrhynchus</i>	0	0	0	1	2	0	0	0	0	3
45	siwerniak	<i>Anthus spinoletta</i>	0	0	0	2	0	1	0	0	0	3
46	szlachar	<i>Mergus serrator</i>	0	0	0	3	0	0	0	0	0	3
47	bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	0	0	0	0	0	1	1	1	0	2
48	kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
49	markaczka	<i>Melanitta nigra</i>	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
50	lodówka	<i>Clangula hyemalis</i>	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
51	hełmiatka	<i>Netta rufina</i>	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
SUMA			65763	1002	16455	95413	19034	9284	15012	221963		

Summary

Between the 11th and 14th January 2013, annual winter census of wintering water birds was conducted in the Silesia region. 108 participants took part in the project. They recorded more than 220 thousand birds from 51 species. The most numerous wintering species were the Mallard (more than 100 thousand birds), the Bean Goose (nearly 73 thousand), the Black-headed Gull (over 6 thousand) and the Cormorant (nearly 4 thousand).

Literatura

Czapulak A. 1986. Wyniki zimowych liczeń ptaków wodnych na Śląsku w latach 1983 - 1984. Ptaki Śląska 4: 69-79

Czapulak A., Stawarczyk T. 1988. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1985 - 1987. Ptaki Śląska 6: 25-42.

Czapulak A. 1991. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1988-1989. Ptaki Śląska 8: 118-127.

Czapulak A., Betleja J. 1998. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1990-1995. Ptaki Śląska 12: 127-143.

Czapulak A., Betleja J. 2001. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1996-1999. Ptaki Śląska 13: 107-123.

Grochowski P., Beuch S. 2012. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 2011 i 2012. Ptaki Śląska 19: 144-152.

Meissner W., Brewka B. 2013. Monitoring Zimujących Ptaków Wodnych. Monitoring Ptaków Polski. GIOŚ. Marki.